

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ВАСИЛЕВ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 59913/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 февруари 2006

ОКОНЧАТЕЛНО

02/05/2006

Решението става окончателно при обстоятелствата по Член 44 § 2 на Конвенцията. Може да е предмет на редакторска преработка

По делото „Василев срещу България”,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение) на заседание в състав:

Г-н К.Л. РОЗАКИС, *Председател*,
г-н Л. ЛУКАЙДЕС,
г-жа Ф. ТУЛКЕНС,
г-н П. ЛОРЕНЦЕН,
г-жа Н. ВАЖИЧ,
г-жа С. БОТУШАРОВА,
г-н А. КОВЛЕР, *съдии*,

и г-н С. НИЙЛСЕН, *Секретар на отделението*,

След като се оттегли на заседание на 12 януари 2006,

предоставя следното решение, постановено на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е образувано по жалба (по. 59913/00) срещу Република България, заведена в Съда на основание Член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българския гражданин г-н Кирил Йонков Василев (“жалбоподател”) на 14 април 2000.

2. Жалбоподателят, на когото е отпусната правна помощ, е представляван от г-н И. Йорданов, адвокат, практикуващ във Велико Търново. Българското правителство (“Правителството”) е представлявано от агента си, г-жа М. Коцева от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди в частност, че досъдебното задържане и наказателното производство срещу него са били с прекомерна продължителност в нарушение на Член 5 § 3 и Член 6 § 1 от Конвенцията и че обхватът на съдебния преглед на законосъобразността на неговото задържане е бил твърде стеснен и в нарушение на член 5 § 4 от Конвенцията.

4. Жалбата е разпределена на Първо отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилника на Съда). В рамките на това отделение е конституиран състав, който да разгледа делото (Член 27 § 1 от Конвенцията) както е предвидено в Правило 26 § 1.

5. На 1 ноември 2004 Съдът промени състава на отделенията си (Правило 25 § 1). Делото е разпределено на новоконституираното Първо отделение (Правило 52 § 1).

6. С решение от 14 декември 2004, Съдът обявява жалбата за частично допустима.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателно производство

7. На 20 януари 1995 жалбоподателят, който по това време е на 21 години, е обвинен във въоръжен грабеж и нападение, причинило тежки телесни повреди на един човек и смъртта на друг.

8. Обвиненията, така както са изменени по –късно, са за множество нападения, за които се твърди, че са извършени от организирана въоръжена група, която се представя за пътни полицаи и обира моторни превозни средства и хората, пътуващи в тях. Твърди се, че жалбоподателят се е присъединил към групата при последните два грабежа. Обвинен е, че той е човекът, произвел фаталния изстрел, причинил смъртта на жертвата в един от тези грабежа.

9. Предварителното следствие приключва през август 1995 и през октомври 1995 на Окръжен съд- Велико Търново е предаден обвинителен акт срещу дванадесет лица, включително жалбоподателя.

10. Окръжният съд провежда изслушвания на 11 декември 1995, 3-10 януари, 3-5 юни и 2-12 септември 1996. Изслушани са множество свидетели и се приети други доказателства.

11. На 12 септември 1996 жалбоподателят е осъден и получава присъда от 16 години лишаване от свобода. Десет от другите обвиняеми също са осъдени в същото производство.

12. На 16 септември 1996 жалбоподателят обжалва пред Върховния съд.

13. Върховният съд провежда заседания на 14 февруари, 25 април и 27 юни 1997.

14. През 1997 съдебната система в България е реформирана. В резултат делото на жалбоподателя попада под юрисдикцията на новосъздадените апелативни съдилища. На 1 април 1998 то е разпределено на Великотърновски апелативен съд и преписката е предадена на този новосформиран съд.

15. Апелативният съд провежда заседания на 11 януари и 8 февруари 1999.

16. На 9 февруари 1999 съдът отменя решението на Окръжния съд, като отбелязва, че двама от обвиняемите са представлявани от един и същ адвокат на етапа на предварителното следствие въпреки очевидния конфликт на интереси. Според съда, този факт прави недействителна цялата процедура и дава основание за връщане на делото на етап следствие.

17. На 5 август 1999 следовател формулира повторно обвиненията срещу жалбоподателя.

18. На 23 септември 1999 на Окръжния съд е предаден нов обвинителен акт.

19. На 5 януари 2000 Окръжният съд връща делото на етап следствие.

20. На 2 май 2000 е изготвен трети обвинителен акт, който е предаден на Великотърновски окръжен съд. Тъй като всички съдии, с изключение на един, са участвали в разглеждането на делото или са произнасяли по молбите на обвиняемите за освобождаване под гаранция, през юни 2000 делото е определено за разглеждане от друг съд- Ловешки окръжен съд.

21. Определени са нови съдия и заседатели и те участват в производството пред Ловешки Окръжен съд.

22. Съдът провежда заседание на 11 декември 2000. Той разпорежда изготвянето на медицинска експертиза и отлага разглеждането на делото.

23. Между декември 2000 и ноември 2005 Ловешки окръжен съд насрочва тридесет и две дати за изслушвания: 12 февруари, 9 април, 10 септември и 29 ноември 2001, 21 февруари, 15 април, 14 юни, 1 октомври, 1 ноември и 11 ноември 2002, 14 януари, 31 януари, 14 март, 28 март, 20 май, 26 септември и 18 декември 2003, 20 февруари, 5 март, 30 април, 14 май, 28 май, 2 юли, 15 юли, 1 октомври, 29 октомври и 3 декември 2004, 25 февруари, 18 март, 29 април, 30 май и 9 септември 2005.

24. На всяка една от тези дати пред Ловешки окръжен съд се явяват приблизително от петнадесет до двадесет и пет от призованите, включително повечето обвиняеми и техните адвокати. Жалбоподателят, който е бил в следствения арест до 31 юли 2001 и след това е бил на свобода (виж параграфи 24-49 по-долу) и неговият адвокат винаги са присъствали. Обаче, на всяка една от тридесет и двете дати поне един от обвиняемите или техните адвокати не се явяват и Ловешки окръжен съд, като приема, че това е пречка за да се даде ход на делото, отлага заседанието.

25. В повечето случаи неявилите се лица са представили медицински свидетелства, които показват, че са болни. В някои случаи един или повече от защитниците не са могли да присъстват, защото са били призовани по други дела.. Още няколко отлагания са били в резултат от необяснено отсъствие на адвокати.

26. Подходът на Ловешки окръжен съд през тези пет години се състоял от отбелязване на отсъствията, отлагане на заседанието, когато то е релевантно, издаване на разпореждания към въпросните адвокати да обяснят причините за отсъствията си и уведомяване на местната адвокатура за тяхното неявяване. Веднъж съдът също така назначава

медицинско вещо лице, което да прегледа един от обвиняемите, който отсъствал многократно по здравословни причини. Не са наложени глоби на неявилите се адвокати. Изглежда, че местната адвокатура не е санкционирала нито един от адвокатите. Не е предвидена възможност за разделяне на производствата, касаещи някои от обвиняемите..

27. Към ноември 2005 наказателното производство срещу жалбоподателя все още е висящо на съдебна фаза без да е отбелязано развитие в рамките на последните пет години.

28. Междувременно, през юни 2003 двама от обвиняемите, освободени под гаранция през 2001, са арестувани по обвинения, че са извършили въоръжен грабеж през януари 2003 като са използвали същия начин на действие като при грабежите през 1994-95.

В. Досъдебно задържане на жалбоподателя

29. Жалбоподателят е задържан в очакване на делото на 20 януари 1995.

30. На 12 септември 1996 жалбоподателят е осъден и получава присъда лишаване от свобода. На 9 февруари 1999 Апелативният съд отменя осъждането и присъдата и връща делото на етап следствие. Жалбоподателят остава в следствения арест.

31. Между февруари 1999 и неговото освобождаване през 2001 жалбоподателят подава множество жалби срещу задържането.

32. Жалбата му от 14 юни 1999 е отхвърлена на 13 юли 1999 от Окръжния съд, който отбелязва, че жалбоподателят е обвинен в много тежки престъпления, че властите работят по делото активно и че делото е сложно, защото касае няколко обвиняеми, няколко престъпни деяния и потърпевши, които са чужденци. Следователно, не е налице нарушение на изискването за разумен срок. По отношение на твърдението на жалбоподателя, че задържането му е се е превърнало в неоснователно, че както се твърди няма данни за опасност той да се укрие или да извърши престъпление, това твърдение е невярно, тъй като според Член 152 § 2 от Наказателно-процесуалния кодекс и практиката на Върховния съд релевантният въпрос е бил дали има доказателство за липса на опасност обвиняемият да се укрие или извърши ново престъпление, ако бъде освободен. Не е съществувало такова доказателство в случая на жалбоподателя.

33. На 25 август 1999 Окръжният съд отхвърля още една жалба срещу задържането на жалбоподателя.

34. Във възобновената си жалба от 11 януари 2000 жалбоподателят се позовава, *inter alia*, на новите разпоредби за задържането под стража, в сила от 1 януари 2000. Съгласно тези разпоредби задържането е оправдано единствено, ако съществуват данни за опасност, обвиняемия да се укрие или да извърши престъпления.

35. Жалбата е разгледана от Окръжния съд в открито заседание, проведено на 20 януари 2000. Според жалбоподателя, прокурорът е седял до съдиите.

36. На 20 януари 2000 Окръжният съд отхвърля жалбата. Той постановява, че новите разпоредби, в сила от 1 януари 2000, не изискват доказателство за опасност, че обвиняемият може да се укрие или извърши престъпление. Фактът, че жалбоподателя е обвинен в тежко престъпление представлява достатъчно основание.

37. На 24 януари 2000 жалбоподателят обжалва пред Апелативния съд решението от 20 януари 2000.

38. Жалбата е разгледана от Апелативния съд в открито заседание на 27 януари 2000. В началото на заседанието адвокатът на жалбоподателя иска да не се разрешава на прокурора да седи до съдиите и да чува забележките, които съдиите си разменят и да наблюдава реакциите им. Освен това, не можело да се изключи, че съдиите, знаейки, че прокурорът слуша, може да не се чувстват свободни при вземането на решения. Във всеки случай, самата картина на прокурора, седящ до съдиите, неизбежно оказва влияние на общото възприемане на производството и, в частност, може да събуди съмнения за независимостта на съда и равнопоставеността на страните.

39. Съдът отхвърля възражението на адвоката, като заявява, че физическото място на прокурора в съдебната зала не би могло да повлияе на равнопоставеността на страните, която е строго спазван правен принцип.

40. Тогава адвокатът иска отвод на съдиите, като заявява, че са показали пристрастност като са приели да седят заедно с прокурора. Това искане също е отхвърлено.

41. На 27 януари 2000 Апелативният съд отхвърля жалбата. Той заявява, че съгласно релевантното право, такова каквото е било до 1 януари 2000, досъдебното задържане е задължително във всички случаи на тежки престъпления, освен при изключителни обстоятелства. При делото на жалбоподателя такива изключителни обстоятелства не са съществували: обвиненията са за предумишлени престъпления, извършени от група. Също така, характерът на престъпленията и начинът на извършването им ясно сочат опасност, че жалбоподателят може да се укрие или да извърши ново престъпление, ако бъде освободен.

42. Според жалбоподателя, на 28 март 2000 той подава нова жалба срещу задържането като подчертава аргументите, представени от него по-рано. Не са дадени подробности за нейното разглеждане.

43. На заседанието на 11 декември 2000 жалбоподателят обжалва задържането си. Ловешки окръжен съд отхвърля жалбата още същия ден като заявява, че делото е много сложно и поради това изискването за разумен срок не е нарушено

44. При обжалването на жалбоподателя, на 28 декември 2000 Великотърновски апелативен съд потвърждава решението на Окръжния съд. Съдът заявява, *inter alia*:

“Съгласно Член 152 § 1 от Наказателно-процесуалния кодекс, в редакцията му по времето, когато жалбоподателят първоначално е поставен под следствен арест, [релевантният орган] е бил длъжен да наложи досъдебно задържане, когато са повдигнати обвинения за “тежко престъпление” [по смисъла на Наказателния кодекс], както е в случая на жалбоподателя. В такъв случай, както и тук, съгласно Член 152 § 2 ... *a priori* се предполага действителна опасност едно обвинено лице да се укрие или да извърши престъпление. Следователно, жалбата на жалбоподателя, че не е установено наличието на опасност той да се укрие или да извърши ново престъпление, е необоснована.”

45. На заседанието от 12 февруари 2001 жалбоподателят отново подава молба за освобождаване. Ловешки окръжен съд отхвърля молбата още същия ден на основание, че няма нови обстоятелства, които да оправдават освобождаването. Жалбоподателят обжалва.

46. На 8 март 2001 Апелативният съд отхвърля жалбата. Той заявява, *inter alia*, че терминът “разумен срок” трябва да се тълкува, като се отчитат конкретните обстоятелства по делото, че всички отлагания са били неизбежни и че са повдигнати обвинения в престъпления, които са особено опасни. Съдът също заявява:

“Самият факт, че [обвиненията касаят] участието на жалбоподателя в престъпна група, извършила множество грабежи по пътищата– [престъпления] наказуеми с над десет години лишаване от свобода- предполага опасност жалбоподателят са се укрие или да извърши ново престъпление. Преписката по делото не съдържа доказателство за противното и, следователно, единствената законосъобразна мярка за съдебен контрол за [жалбоподателя] е задържането под стража”.

47. На 9 април 2001 Ловешки окръжен съд решава да освободи жалбоподателя под гаранция. Не са представени мотиви, освен че със същото решение съдът отказва да освободи някои от другите обвиняеми, като заявява, че обвиненията срещу тях касаят множество обири. Определена е гаранция от 4,000 български лева (BGN).

48. Жалбоподателят обжалва с аргумента, че тази сума е прекомерна. На 27 април 2001 Апелативният съд отхвърля жалбата като се обосновава, че при разглеждането на обжалването срещу мярката за неотклонение, правомощията на апелативните съдилища са ограничени до отменяне на конкретна мярка и заменянето и с друг вид мярка; те нямат юрисдикцията да променят размера на гаранцията, определена от по-нисш съд.

49. На 31 юли 2001 жалбоподателят плаща гаранцията и е освободен.

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Основания за досъдебното задържане

1. Преди 1 януари 2000

50. Параграфи 1 и 2 от Член 152 от Наказателно-процесуалния кодекс, в редакцията към процесното време и до 1 януари 2000 предвиждат следното:

“(1) Мярката за неотклонение задържане под стража се взема [при дела, когато обвиненията са за] тежко умишлено престъпление.

(2) В случаите на алинея 1 [задържането] може да не се вземе ако няма опасност обвиняемият да се укрие, да осуети разкриването на обективната истина или да извърши друго престъпление..”

Според Член 93 § 7 от Наказателния кодекс “тежко” е такова престъпление, наказуемо с над пет години лишаване от свобода.

51. Практиката на Върховния съд по това време е била да тълкува Член 152 § 1 от Наказателно-процесуалния кодекс, като изискващ лице, обвинено в сериозно умишлено престъпление, да остане в ареста. Изключения са възможни единствено на основание на Член 152 § 2, когато ясно и по недвусмислен начин обективно е изключена всяка опасност лицето да се укрие или извърши ново престъпление, например, ако обвиняемия е сериозно болен, в напреднала възраст, или вече е задържан на други основания, като излежаване на присъда (Решение по. 1 от 4 май 1992, дело по. 1/92, II състав, Бюлетин 1992/93, п. 172; Решение по. 4 от 21 февруари 1995, дело по. 76/95, II състав; Решение по. 78 от 6 ноември 1995, дело по. 768/95, II състав; Решение по. 24, дело по. 268/95, I състав, Бюлетин 1995, п. 149). В някои други решения, Върховният съд, все пак, прави анализ на конкретни факти, за да обоснове заключенията си, че съществува опасност от укриване или извършване на престъпление. (Решение No. 76 от 25.07.1997, дело по. 507/97, II състав, Бюлетин по. 9-10/97, п. 5; Решение по. 107 от 27.05.1998, дело по. 257/98, II състав, Бюлетин по. 3-4/98, р. 12).

2. От 1 януари 2000

52. Към тази дата правният режим за задържане по Наказателно-процесуалния кодекс е изменен с цел осигуряване съответствие с Конвенцията (TP 1-02 ВКС).

53. Релевантната част от изменения Член 152 предвижда:

“(1) Мярка за неотклонение задържане под стража се взема [в случаи, касаещи] престъпления, за които се предвижда наказание лишаване от свобода, когато данните по делото сочат, че съществува реална опасност обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление.

(2) Ако от доказателствата по делото не се установява противното, при следните обстоятелства се счита, че [такава] опасност е налице, когато:

1. обвинението е за престъпление, извършено при условията на опасен рецидив или повторно;

2. когато обвинението е за тежко престъпление и обвиняемият е осъждан за друго тежко престъпление от общ характер на лишаване от свобода не по-малко от една година, чието изпълнение не е отложено;

3. когато обвинението е за престъпление, наказуемо с не по-малко от десет години лишаване от свобода или друго по-тежко наказание.

(3) Когато опасността обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление отпадне, мярката за неотклонение задържане под стража се изменя в по-лека.”

54. Изглежда че се наблюдават различни тълкувания на горните разпоредби през началния период на прилагането им при влизането им в сила на 1 януари 2000.

55. През юни 2002 Върховният касационен съд поясни, че измененият Член 152 изключва всяка възможност за задължително задържане. Във всички случаи, наличието на разумно подозрение срещу обвиняем и на реална опасност той да се укрие или извърши престъпление трябва да се докаже от властите. Презумпцията по параграф 2 от Член 152 е само отправна точка за анализ и не прехвърля тежестта за доказване върху обвиняемия (ТР 1-02 ВКС).

В. Обхват на съдебния контрол на досъдебното задържане

56. Въз основата на релевантното право преди 1 януари 2000 при отсъждане по жалби срещу досъдебното задържане на лице, обвинено в извършването на “тежко” престъпление, вътрешните съдилища в повечето случаи не са вземали предвид факти и аргументи относно наличието или липсата на опасност обвиняемият да се укрие или извърши престъпления и са постановявали, че всяко лице, обвинено в извършването на тежко престъпление трябва да остане под арест, освен ако изключителни обстоятелства не диктуват друго (виж горе цитираните дела на Върховния съд и решенията на вътрешните власти, критикувани от Съда по делата на *Николова срещу България* [ДВ], по. 31195/96, ЕСПЧ 1999-II, *Илийков срещу България*, по. 33977/96, 26 юли 2001 и *Запрянов срещу България*, по. 41171/98, 30 септември 2004).

57. През юни 2002, тълкувайки изменените разпоредби относно досъдебното задържане, Върховният касационен съд постановява, че при разглеждане на жалба срещу досъдебно задържане задачата на съда е не само да провери дали първоначалното решение за задържането под стража е било законосъобразно, но също и да установи дали продълженото задържане е било все още законосъобразно и основателно. В такива производства съдилищата трябва да разгледат всички налични доказателства по всички

релевантни аспекти, включително размера на гаранцията, какъвто вероятно е случая (ТР 1-02 ВКС).

С. Основания за решение на апелативен съд да върне делото на прокурора

58. Според Наказателно-процесуалния кодекс, когато апелативен съд отмени решение на първоинстанционен съд, той трябва да върне делото на етап следствие или предявяване на обвинение от производството, винаги когато основанията за отменяне включват, *inter alia*, констатация, че има “съществени нарушения на процесуалните правила” на тези етапи от производството (Член 333 § 1(1)). Същият критерий ръководи правомощието на първоинстанционния съд да прекрати процеса и да върне делото на прокурора (Член 287 § 1(1) и Член 246 § 2 във връзка с Член 241 § 2(3) от Наказателно процесуалния кодекс).

59. На основата на широкото, установено със закон тълкувание на “съществени нарушения на процесуалните правила” по бившия Член 330 от Кодекса, в сила до 1 април 1998, широк кръг пропуски са се считали за основание за връщане на делото на етап предварително следствие.

60. Дефиницията на термина “съществено нарушение на процесуалните правила” съгласно Член 352 §§ 3 и 4 от Кодекса (в сила от 1 април 1998, приложим *mutatis mutandis* към всички съдебни етапи на производството) е по-стеснена от тази по бившия Член 330. Въпреки този факт, съдилищата продължили да връщат делата на началния етап от наказателните производства твърде често, както отбелязва Върховния касационен съд в тълкувателно решение No. 2 от 7 октомври 2002.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

61. Жалбоподателят се оплаква, че досъдебното му задържане е било прекомерно продължително и неоснователно. Той се позовава на Член 5 § 3 от Конвенцията, който предвижда, доколкото е релевантно:

“Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1(с) на този член... има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.”

62. Жалбоподателят заявява, че властите никога не са разглеждали внимателно въпроса дали е съществувала действителна опасност той да се укрие или извърши престъпления, ако бъде освободен, а са приложили формалистичен подход, според който лица, обвинени в тежки престъпления, трябва да бъдат задържани. Все пак, жалбоподателят не е имал предишни присъди, не е извършвал престъпления или правил опити да се укрие след освобождаването му през 2001.

63. Правителството заявява, че досъдебното задържане на жалбоподателя е основано на разумно подозрение, че е извършил тежки наказателни престъпления с прилагане на насилие. Освен това, не е имало конкретни факти, които да изключват предполагаема опасност той да се укрие или да извърши престъпления, ако бъде освободен. Според Правителството, жалбоподателят не е успял да докаже пред националните съдилища, че няма опасност той да се укрие или извърши престъпления.

64. Страните също така не постигат съгласие по отношение на това дали властите са действали с необходимото усърдие и бързина. Жалбоподателят подчертава, че той не е причинил и най-малката забава, и е на мнение, че властите не са действали усърдно. Правителството се позовава на сложността на делото и заявява, че обективни фактори, а не поведението на властите, са били причина за продължителното досъдебно задържане на жалбоподателя.

65. Съдът отбелязва, че задържането на жалбоподателя между 12 септември 1996 (датата, на която е осъден и получил присъда лишаване от свобода) и 9 февруари 1999 (датата, на която са отменени осъждането му и присъдата) попада в обхвата на Член 5 § 1(а) от Конвенцията (виж параграфи 11, 16 и 30 по-горе). Член 5 § 3 от Конвенцията не се прилага по отношение на този период.

66. Следователно, периодът, който трябва да се разгледа по Член 5 § 3 от Конвенцията е приблизително четири години и два месеца (20 януари 1995 – 12 септември 1996 и 9 февруари 1999 – 31 юли 2001).

67. Продължаването на разумно съмнение, че арестуваното лице е извършило престъпление, е условие *sine qua non* за законността на продължителното задържане, но след определен отрязък от време, то вече е недостатъчно. В такива случаи Съдът трябва да установи дали другите основания, представени от властите, продължават да оправдават лишаването от свобода. Когато такива основания са релевантни и достатъчни, Съдът също трябва да установи дали компетентните власти са показали специално усърдие при воденето на производството (виж *Labita v. Italy* [GC], no. 26772/95, §§ 152-53, ЕСПЧ 2000-IV).

68. Не се оспорва, че жалбоподателят е задържан под стража по основателното подозрение, че е извършил в съучастие с други лица въоръжен грабеж, довел до смърт и тежки телесни повреди.

69. Съдът е на мнение, че с оглед на насилствения и безочлив характер на престъпленията, в които са обвинени жалбоподателя и останалите членове на бандата (виж параграфи 7 и 8 по-горе), властите с основание са могли да считат, че е съществувала опасност жалбоподателят да се укрие или да извърши престъпления, ако бъде освободен.

70. Все пак, властите трябва да бъдат разкритикувани за това, че многократно са използвали, дори след 1 януари 2000- датата, на която българското право по отношение на досъдебното задържане е изменено, разпоредби и практика, според които задържането под стража се налага и продължава автоматично, когато са повдигнати обвинения за тежко престъпление без анализ *in concreto* (освен сериозна болест или други изключителни фактори) (виж параграфи 31-44 и 50-54 по-горе). По делото на *Илийков срещу България* (по. 33977/96, §§ 84-87, 26 юли 2001) и по ред други дела срещу България, Съдът е констатирал, че горната практика е несъвместима с Член 5 § 3 от Конвенцията.

71. В настоящия случай Съдът, въпреки всичко, ще остави открит въпроса дали досъдебното задържане на жалбоподателя в цялата негова продължителност е било оправдано с релевантни и достатъчни мотиви, защото според него въпросът, залегнал в сърцевината на делото е дали властите са демонстрирали усърдие при воденето на наказателното производство.

72. В това отношение Съдът забелязва, че нито жалбоподателят, нито адвокатът му са отговорни за някое от многобройните отлагания на производството или за каквато и да е друга забава.

73. След решението на Апелативния съд от 9 февруари 1999 да върне делото поради процедурен недостатък, е била необходима една година и десет месеца преди началото на процеса през декември 2000. През този период жалбоподателят е бил в ареста (виж параграфи 16-22 и 31-44 по-горе). Ответното Правителство не е представило убедително обяснение за бавността, което е трудно съвместимо с изискването за надлежно усърдие в производство, при което обвиняемият е в досъдебен арест.

74. Съдът също отбелязва, че през следващите месеци не е отбелязан напредък в съдебното производство. Жалбоподателят остава в следствения арест още седем месеца до освобождаването му под гаранция през юли 2001. Властите не са предприели мерки срещу поведението, целящо протакане на адвокатите на някои от другите обвиняеми, които са предизвикали множество отлагания (виж параграфи 23-26 по-горе).

75. Като отчита гореизложеното и като отбелязва продължителността на досъдебното задържане на жалбоподателя от приблизително четири години и два месеца, Съдът счита, че е налице нарушение на правото на жалбоподателя по Член 5 § 3 от Конвенцията на гледане в разумен срок или освобождаване преди гледане на делото .

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

76. Жалбоподателят се оплаква, че в производството по законосъобразността на задържането му, вътрешните съдилища не са осигурили всеобхватен съдебен контрол и не са спазили принципа за безпристрастност и равнопоставеност.

77. Съдът счита, че тези оплаквания попадат в обхвата на Член 5 § 4 от Конвенцията, който предвижда:

“Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законосъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

A. По отношение на обхвата на съдебния преглед

78. Жалбоподателят заявява, *inter alia*, че съдилищата не са разгледали въпроса дали е съществувала опасност той да се укрие или да извърши престъпления, ако бъде освободен и също са отказали да се произнесат по други релевантни въпроси.

79. Правителството заявява, че съдилищата са разгледали всички аспекти на законосъобразността на неговото задържане и са отговорили на доводите на жалбоподателя. Правителството счита, че единствените валидни аргументи, представени от жалбоподателя пред националните съдилища са били относно продължителността на задържането му.

80. Съдът подчертава, че арестувани или задържани лица имат право на преглед по процедурните и съществени условия, които са от първостепенно значение за законосъобразността на тяхното лишаване от свобода по смисъла на Конвенцията. Това означава, че компетентният съд трябва да разгледа не само съответствието с процедурните изисквания, заложили във вътрешното право, но също и разумността на подозрението дало основание за ареста и законността на преследваната чрез ареста цел и произтеклото от това задържане (виж *Николова срещу България* [ДВ] (no. 31195/96, § 58, ЕСПЧ 1999-II).

81. В разглежданото дело съдилищата многократно са изразявали в решенията си от 1999 и 2000, че са длъжни да отхвърлят молбите на

жалбоподателя за освобождаване, тъй като е обвинен в тежко престъпление. Съдилищата счели, че разглеждането дали съществува опасност жалбоподателят да се укрие или да извърши престъпления не попада в обхвата на задачата им в производството относно законосъобразността на неговото продължително задържане. Този подход- вече разкритикуван от Съда в решението по делото *Николова* (цитирано по-горе, § 61) – е приложен в настоящия случай дори след реформата от 1 януари 2000 (виж параграфи 31-44, 56 и 57 по-горе).

82. Освен това на 27 април 2001 Великотърновски апелативен съд постановява, че няма юрисдикцията да разгледа дали размерът на гаранцията, така както е определен от Окръжния съд, е оправдан, въпреки факта, че жалбоподателят е останал под арест (виж параграф 48 по-горе).

83. Според съдебната практика на Съда по Член 5 § 3 на Конвенцията, размерът на гаранцията трябва да бъде определен като се отчита имущественото състояние на задържания и като се отдаде дължимото внимание доколко перспективата от загуба на гаранцията ще подейства като достатъчна спирачка обвиняемият да се укрие (*Neumeister v. Austria*, решение от 27 юни 1968, серия А, п. 40 § 14). Тъй като е застрашено основното право на свобода, гарантирано от Член 5 от Конвенцията, властите трябва да отделят максимално внимание, както за определяне на подходяща гаранция така и за решаването дали е необходимо продължително задържане (*Iwańczuk v. Poland*, по. 25196/94, 15 ноември 2001, § 66). Следователно, когато обвиняем остане в ареста, въпреки решение, разпореждащо освобождаването под гаранция, въпросът дали нейният размер е оправдан е въпрос за законосъобразността на продължаващото задържане и трябва да подлежи на съдебен контрол съгласно Член 5 § 4 от Конвенцията. Всъщност Върховният касационен съд признава това в тълкувателно решение от юни 2002 (виж параграф 57 по-горе). Обаче по делото на жалбоподателя Великотърновски апелативен съд отказва да разгледа жалбата му по повод размера на гаранцията.

84. Така Съдът констатира, че българските съдилища не са разгледали всички въпроси, релевантни към законосъобразността на досъдебното задържане на жалбоподателя, по смисъла на Член 5 от Конвенцията. Следователно, налице е нарушение на тази разпоредба.

В. Останали оплаквания по Член 5 § 4

85. С оглед на горните констатации Съдът не намира за необходимо да разгледа останалите оплаквания на жалбоподателя относно съдебния контрол на законосъобразността на неговото задържане.

III. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

86. Жалбоподателят се оплаква, че наказателното производство срещу него е било с прекомерна продължителност. Той се позовава на Член 6 § 1 от Конвенцията, който предвижда:

“Всяко лице при решаване на ... наказателно обвинение срещу него, има право на ... публично гледане в разумен срок от... съд...”

87. Жалбоподателят заявява, че делото е отлагано многократно без основателна причина. Той подчертава, че нито едно от отлаганията не се дължи на него или на адвоката му. Също така, не са събрани нови доказателства след 1996. По мнение на жалбоподателя процедурни грешки от страна на властите и тяхното не предприемане на мерки срещу неявилите се на заседанията лица са били първопричината за прекомерната продължителност на производството.

88. Правителството заявява, че властите са действали с усърдието, възможно при трудните обстоятелства по делото и че продължителността на производството е била в резултат от множество обективни фактори. В частност, делото е било с фактическа сложност и е изисквало множество свидетели и други доказателства, някои от които е трябвало да се съберат другаде по делегация. Преписката по делото се състояла от 1,211 страници, организирани в седемнадесет тома. Според Правителството, забавата, натрупана след юни 2000 г., не се дължи на властите, а е предизвикана от многократното неявяване на заседанията на адвокатите на някои от обвиняемите.

89. Съдът отбелязва, че наказателното производство срещу жалбоподателя е започнало на 20 януари 1995 и все още е висящо на етап съд (виж горните параграфи 7-27). Следователно, периодът, който следва да се разгледа е почти единадесет години.

90. Съдът се съгласява с Правителството, че делото е с фактическа сложност тъй като включва множество обвинения относно няколко отделни грабежа, както се твърди, извършени от организирана престъпна група.

91. Обаче, Съдът не е убеден от аргумента на Правителството, че “обективни” фактори обясняват продължителността на производството.

92. В частност, съгласно преходните правила, съпътстващи реформата на съдебната система от 1997, производството по обжалването в случая на жалбоподателя е трябвало да се възобнови, независимо от факта, че Върховният съд вече и бил провел четири заседания и е напреднал в разглеждането на делото (виж параграфи 12-15 по-долу). Макар че не е задължение на Съда да оцени изборите, направени от законодателството при реформирането на съдебната система, той не е убеден, че появилата се в резултат забава от над две години е била неизбежна и оправдана за цялата ѝ продължителност.

93. Освен това, единственото основание за решението на Апелативния съд от 9 февруари 1999 да върне цялото дело на етап следствие от наказателното производство, е бил факта, че на етапа на предварителното следствие през 1995 г., един и същ адвокат е представлявал двама от обвиняемите, въпреки очевидния конфликт на интереси (виж горния параграф 16). В отсъствието на убедително обяснение от ответното Правителство е трудно да се приеме, че коригирането на такъв процедурен недостатък оправдава незачитането на целия процес, който се е провел през 1995 и 1996 и възобновяването на разглеждането на делото от етап следствие. Правителството не е предоставило такова обяснение. Съдът вече е отбелязал по предишни дела срещу България, че прекомерни забави в наказателното производство са били предизвикани от неоправданото връщане на делата на етап следствие от производствата (виж *Китов срещу България*, по. 37104/97, § 73, 3 април 2003).

94. Съдът също отбелязва със сериозна загриженост, че в продължение на над пет години, още от декември 2000, властите не са успели да постигнат и най-малко развитие в разглеждането на делото. Ловешки окръжен съд е призовал страните на тридесет и две изслушвания само за да отбележи, че някои от обвиняемите или техните адвокати не са се явили и че делото трябва да се отложи. Направено е малко срещу поведението за протакане на някои от адвокатите. Не е разгледана възможността за отделяне на някои от обвиненията и за разглеждането им отделно (виж параграфи 23-26 по-горе). Появилата се в резултат забава не може да се обясни единствено с “обективни” фактори, както твърди Правителството. Тя е плод на неспособността на властите да предприемат необходимите мерки, за да организират воденето на наказателното производство като се зачита Член 6 § 1 от Конвенцията и неговото изискване за разумен срок.

95. Съдът също отбелязва, че жалбоподателят и неговият адвокат са присъствали на всички заседания и не са предизвикали нито една забава.

96. Съдът констатира в светлината на критериите, заложили в неговата съдебна практика, и като отчита обстоятелствата по делото, че продължителността на наказателното производство не отговаря на изискването за разумен срок. Съответно, налице е нарушение на Член 6 § 1 от Конвенцията.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

97. Член 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение. Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

98. Жалбоподателят претендира за EUR 4,000 за имуществени вреди, изчислени на база на минималната заплата за 90 месеца. Жалбоподателят твърди, *inter alia*, че след освобождаването му под гаранция той не е можел да си намери работа, защото наказателното производство срещу него все още е било висящо. Жалбоподателят също претендира за EUR 15,300 за неимуществени вреди

99. Правителството не коментира.

100. Съдът счита, че жалбоподателят не е успял да докаже казуална връзка между нарушенията на Конвенцията, установени по настоящото дело, и факта, че е безработен. В частност, той не твърди, че му е била предложена работа, която той не е могъл да приеме поради прекомерната продължителност на наказателното производство срещу него.

101. Относно неимуществените вреди, Съдът, като отчита обстоятелствата по делото и като решава по справедливост, присъжда EUR 4,000 плюс всяка един данък или такса, евентуално дължима върху тази сума.

B. Разходи и разноси

102. Жалбоподателят претендира за EUR 10,500 за адвокатски хонорар, включително EUR 3,300 за подготовка и присъствие на заседанията пред българските съдилища относно разглеждането на наказателното дело срещу жалбоподателя, EUR 1,800 за подготовка и присъствие на заседанията пред българските съдилища относно досъдебното задържане на жалбоподателя и EUR 4,900 за работа по производството пред Европейския съд по правата на човека. Жалбоподателят прилага споразумение за адвокатски хонорар между него и адвоката му.

103. Жалбоподателят също претендира за EUR 980 за неговите пътни разходи от дома му във Вакарел, близо до София, до Ловеч и обратно, за да присъства на заседанията на Ловешки окръжен съд (213 км в едната посока), изчислени на база на цените на бензина, EUR 420

за пътническите разходи на адвоката му, който живее във Велико Търново (89 км от Ловеч), изчислени на същата база, и EUR 350 за преводи, пощенски и други разходи. Жалбоподателят предоставя копия от фактури и разписки за преводаческите и пощенски разходи. Той иска присъдените суми да бъдат изплатени направо по банковата сметка на адвоката му.

104. Следователно общата претендирана сума за разходи и разноски възлиза на EUR 12,250.

105. Правителството не коментира.

106. Съдът счита, че претенцията относно правната работа по обжалванията на жалбоподателя срещу досъдебното задържане трябва да се удовлетвори изцяло. Също така, той също забелязва, че времето, използвано от адвокат на жалбоподателя, за да присъства на заседанията, проведени от Ловешки окръжен съд след декември 2000 и свързаните с това пътни разходи, направени от жалбоподателя и неговия адвокат са пряко последствие от неспазването от властите на изискването за разумен срок по Член 6 § 1 от Конвенцията. Все пак, някои от претендираните суми са прекомерни.

107. Като преценява всички релевантни обстоятелства и като взема предвид заплатените от Съвета на Европа EUR 701 за правна помощ и като решава по справедливост Съдът присъжда на жалбоподателя EUR 5,500 за разходи и разноски плюс всеки един данък или такса, евентуално дължим върху тази сума.

С. Лихва за просрочване

108. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да се базира на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Установява* нарушение на Член 5 § 3 от Конвенцията;
2. *Установява* нарушение на Член 5 § 4 от Конвенцията;
3. *Установява* нарушение на Член 6 § 1 от Конвенцията;
4. *Отсъжда*

(а) че Ответната държава следва да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от датата на влизане на това окончателно решение в сила, съгласно член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми:

(i) EUR 4,000 (четири хиляди евро) за неимуществени вреди, платими на самия жалбоподател;

(ii) EUR 5,500 (пет хиляди и петстотин евро) за разходи и разноси, платими по сметката на адвоката на жалбоподателя в България;

(iii) евентуални данъци и такси върху посочените по-горе суми;

(b) че от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумите при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;

5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за обезщетение по справедливост..

Изготвено на английски и известно писмено на 2 февруари 2006г., в съответствие с Правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен Нийлсен
Секретар

Христос Розакис
Председател